

Yapon tilini o'qitishda multimedia resurslarni qo'llash

Aziza Mirahmad qizi Ilxomjonova

azizailxomjonova@gmail.com

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda mamlakatimizda chet tili sifatida o'rganishga qiziqish ortib borayotgan yapon tilini o'qitishda o'quv samaradorligini oshirish maqsadida elektron resurslardan foydalanish shuningdek mashg'ulotlarni tashkil etishda multimedia vositalaridan unumli foydalanish yuzasidan tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek yapon tilini o'rganish uchun mo'ljallangan mobil dasturlar elektron manbalar atroflicha o'rganilib ularning kamchilik va afzalliklari o'rganilib eng maqbul elektron vositalar multimedia mahsulotlari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: yapon tili, yapon grammatikasi, yapon tilini o'qitish, multimedia manbalari, elektron vositalar, mobil dasturlar, testlar

Application of multimedia resources in Japanese language teaching

Aziza Mirahmad kizi Ilkhomjonova

azizailkhomjonova@gmail.com

Uzbekistan State University of World Languages

Abstract: In this article, there is a growing interest in learning Japanese as a foreign language in our country, and there are recommendations for the use of electronic resources in order to increase the effectiveness of learning, as well as the effective use of multimedia tools in the organization of classes. The most suitable electronic tools are studied and multimedia products are discussed.

Keywords: Japanese language, Japanese grammar, Japanese language teaching, multimedia resources, electronic tools, mobile applications, tests

KIRISH

Mavzu dolzarbligi: Hozirgi vaqtda chet tillarini o'rganish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kommunikativ qobiliyat; til haqidagi bilimlarni kengaytirish va tizimlashtirish, lingvistik dunyoqarash va lug'at boyligini kengaytirish, umumiy nutq madaniyatini yanada o'zlashtirish dolzarb masalalardan biri sanaladi. Chet tilini o'rganishning yana bir muhim tarafi "boshqa mamlakatlar hayoti bilan tanishish asosida boshqa madaniyatlar qadriyatlariga do'stona va

bag'rikenglik munosabatini shakllantirish" mumkin. Zamonaviy dunyo bolalarimizga turli xil ma'lumotlar manbalari bilan ishlashni o'rganishga, haqiqiy ma'lumotni mustaqil ravishda izlashga imkon beradigan tubdan yangi usul va yondashuvlarni talab qiladi - axir, nafaqat bolalarning ta'lim, kognitiv faoliyatidagi muvaffaqiyatlari, balki ularning ijtimoiy moslashuvi ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy metodologiyada chet tilining kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirish va takomillashtirish uchun shart-sharoitlar yaratishning eng samarali usullaridan biri bu elektron ta'lim vositalaridan foydalanishdir. Ular kognitiv muammolarni topish va hal qilish uchun rag'bat rolini o'ynashi, aloqa vositasi bo'lishi, axborot resursi vazifasini bajarishi mumkin; birgalikda axborot texnologiyalari talabalarga o'z-o'zini tashkil qilish va o'zini rivojlantirish uchun cheksiz imkoniyatlarni taqdim etadi [3, 32]. Bizning fikrimizcha, chet tili, xususan, yapon tili darslarida aynan elektron ta'lim vositalaridan foydalanish ta'lim jarayonining zaruriy tarkibiy qismiga aylanadi.

MAVZU YUZASIDAN ADABIYOTLAR TAHLILI

Boshlang'ich bosqichda yapon tilini o'rganish uchun nazariy materialni taqdim etishning murakkabligi tufayli uni o'qituvchi bilan birgalikda puxta, bosqichma-bosqich tahlil qilish tavsiya etiladi, bu esa o'quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishni sezilarli darajada cheklaydi. Kommunikativ tillarni o'rganishni ta'minlash uchun mo'ljallangan qo'shimcha vosita sifatida Yaponiya fondi tomonidan yapon tilini o'qitishning yangi standartlari asosida ishlab chiqilgan "Mamgoto" zamonaviy darsligi qo'llaniladi. Bu turli xil talabalarda tilni o'rganish uchun motivatsiya yaratish uchun mo'ljallangan, faol, dinamik, yapon madaniyati haqida katta hajmdagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan kommunikativ o'quv qo'llanma.

Shuni ta'kidlash kerakki, kommunikativ yondashuv yapon tilini o'qitish metodologiyasida nisbatan yaqinda rivojlana boshladi, shuning uchun bu sohada, masalan, ingliz tilini o'qitish sohasida bunday boy axborot resurslari bazasi hali shakllanmagan.. Albatta, so'nggi yillarda Yaponiyada nashr etilgan chet elliklar uchun kurslar ham yuqori sifatli onlayn yordamga ega: "Marugoto", "Erin's challenge. I can speak Japanese", "Minna no Nihongo", "Kanji Memory Hint", lekin umid qilamanki, ular O'zbekiston respublikasi qabul qilingan ko'plab qonun talablariga mos kelmasligi sababli o'zbek maktablarida o'qitish uchun tasdiqlana olmaydi. Bunday sharoitda ta'lim jarayonini zamon talablariga moslashtirishda o'qituvchining roli beqiyos.

Yapon tili darslarida faol foydalaniladigan elektron resurslar qatorida so'zlarni takrorlash uchun onlayn platformalar, o'rganish va moslashuvchi testlar, chet tilini o'qitish vositalarini moslashtirish bo'yicha interfaol simulyatorlar va Internetda umumiy ish maydonini ta'minlovchi xizmatlar mavjud.

Fonetik va leksik ko'nikmalarni shakllantirish uchun so'zlarni yodlash va intervalgacha takrorlash uchun onlayn platformalar samarali vosita bo'lib, yapon va

boshqa bir qator tillarda iyerogliflarni yodlash uchun ham mos keladi. Hozirda Memrise (<https://www.memrise.com/home/>) va Quizlet (<https://quizlet.com/>) juda mashhur. Yodlash uchun soʻzlar maʼlum qismlarda (soʻzlar soni foydalanuvchi tomonidan mustaqil ravishda belgilanadi) va dastur tomonidan belgilangan tartibda chiqariladi. Bunda foydalanuvchining taraqqiyoti, alohida soʻzlarning assimilyatsiya darajasi hisobga olinadi. Kurslarni yaratish jarayoni juda oddiy va qulay. Soʻzlar qoʻlda kiritilishi yoki roʻyxat sifatida yuklanishi mumkin, tegishli rasm va audio hamrohlik tizmi yaratilgan. Har bir dars uchun soʻz turkumlarini oʻqituvchining oʻzi yaratishi mumkin. Lekin oʻqitishning yanada samarali usuli har bir darajani yaratishga oʻquvchilarning oʻzlarini jalb etish, bu ham axborot savodxonligi, ham mustaqillik koʻnikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi, deb hisoblaymiz. Talabalar har bir yangi dars uchun zarur boʻlgan leksik birliklarni turli xil rejimlarda ishlab chiqishlari mumkin va oʻqituvchi til koʻnikmalarini shakllantirish darajasini nazorat qilish uchun har biriga mos keladigan vazifalar toʻplami va soni bilan cheksiz koʻp test variantlarini shakllantirishi mumkin. Shunga qaramay, ulardan foydalanish eskirgan oʻquv qoʻllanmalarining matnli materiallarini moslashtirish va uni keng koʻlamli oʻquv faoliyati bilan bogʻlash muammosini hal qilish imkonini beradi.

Mustaqil oʻquv ishlarining katta qismini talab qiladigan barqaror grammatik koʻnikmalarni shakllantirish uchun onlayn testlar juda ommalashgan. Grammatikani oʻqitishda ulardan foydalanishning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat: oʻquv bosqichida talabalarning mustaqil ishlarini sifat jihatidan oʻzgartirish; ijodiy boʻlmagan xarakterdagi muntazam operatsiyalarni avtomatlashtirish orqali oʻqituvchining vaqtini tejash [1, 51].

Baʼzi tarmoq resurslari klassik chiziqli testlarni yaratish imkoniyatini beradi. Chiziqli testlarda topshiriqlar moderator tomonidan belgilangan ketma-ketlikda paydo boʻladi va faqat ketma-ket harakatlanish orqali bajarilishi mumkin, javobni kiritish uchun faqat bitta urinish taqdim etiladi va natijalar testdan chiqishda koʻrsatiladi va umumiy koʻrsatkichni ifodalaydi. Bunday testlardan malakani shakllantirish darajasini baholash uchun foydalanish qulay [2, 34]

“Oʻqitish” testida tanlovning toʻgʻriligi odatda darhol namoyon boʻladi va talaba har bir test topshirigʻiga javob tanlashga bir necha marta urinishlarga ega boʻladi, baʼzan esa toʻgʻri javobni tanlashgacha. Moslashuvchan testda topshiriqlarni berish tartibi va topshiriqlarning qiyinligi talabaning oldingi topshiriqlarga bergan javoblariga bogʻliq. Bu foydalanuvchini “moslashtiruvchi” test boʻlib, agar foydalanuvchi toʻgʻri javob bersa, savollarni qiyinlashtiradi va agar u notoʻgʻri boʻlsa, grammatik tuzilmani yanada ishlab chiqish imkoniyatini beradi.

Chet tilini oʻqitishda kompyuter dasturlaridan foydalanish ularning xilma-xilligi va qoʻllash usullarining takomillashganligi tufayli oʻquv jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Yaponiyada juda koʻp sonli oʻqituvchi kompyuter

dasturlari ishlab chiqilgan bo'lib, ular ikkita asosiy guruhga bo'lingan: o'qituvchining bevosita rahbarligi ostida darsda foydalanish uchun dasturlar va talabalarning mustaqil ishlashi uchun mo'ljallangan dasturlar. [3,44]

Nutq analizatori yordamida fonetik ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan birinchi guruh dasturlari quyidagilarga imkon beradi: 1) monitor ekranida tovush spektrogrammasini vizual ko'rsatish orqali talaba va yapon tilida so'zlashuvchining talaffuzini solishtirish; 2) og'zaki so'zni uni bildiruvchi ob'ekt va uning monitor ekranidagi ko'rinishi bilan bog'lash; 3) so'zlovchidan keyin eng ko'p ishlatiladigan kundalik iboralarni takrorlash orqali intonatsiya ko'nikmalarini mashq qilish.

Iyerogliflarni o'rgatish dasturlarining ikkinchi guruhiga ishlab chiqilgan dasturlar kiradi:

- 1) iyerogliflarni o'qish;
- 2) iyerogliflarning ma'nosi;
- 3) urg'u va grafik yozish tartibi

Grammatika dasturlari yapon tili grammatikasining eng muhim elementlarini o'z ichiga oladi, xususan:

- 1) fe'l konyugatsiyasi;
- 2) yordamchi so'zlari,
- 3) fe'llarning passiv shakli;
- 4) fe'llari.

O'qish bo'yicha o'quv dasturlari quyidagilarga yo'naltirilgan:

- 1) Tez o'qish ko'nikmasini rivojlantirish;
- 2) Ko'rish va tahliliy o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish;
- 3) Xorijlik talabalarning Yaponiya universitetlarida o'qiyotgan mutaxassisligi bo'yicha terminologiya hisobiga lug'at boyligini to'ldirish.

NATIJA VA MUHOKAMA

Bunday dasturlardan qisman yapon tilini o'qitishning dastlabki bosqichida foydalanish mumkin. Ta'lim maqsadlari va vazifalariga muvofiq kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun multimedia texnologiyalaridan foydalanishga kompleks yondashuv talab etiladi. Shu munosabat bilan, agar ularning aksariyati talabalarning mustaqil ishlari uchun mo'ljallangan bo'lsa, auditoriya darslarida qaysi o'quv dasturlarini qo'llash kerakligi haqida savol tug'iladi. Yaponiya televideniyesining tematik hikoyalarini tanlash asosida professional yo'naltirilgan multimedia dasturini tuzish mumkin. Ushbu o'quv dasturi haqiqiy ma'lumotlarni o'z ichiga oladi, u nafaqat tinglash va tarjima qilish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun didaktik material rolini o'ynaydi. Bu kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy faoliyatiga tayyorgarlik bosqichi sifatida ko'rib chiqilishi kerak,

Audio yozuvlardan farqli o'laroq, televizion videomateriallar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ulardan ta'lim jarayonida foydalanishning ajralmas qismidir.

“Televizion vizual va akustik stimullarning sintezi tasvir va iboraning eng murakkab dinamik birligi, tasvir va nutq kodining organik birikmasidir.

Videolarni tanlashda quyidagi tamoyillarga amal qilish kerak:

- 1) audio materialning stereotipi;
- 2) leksik takrorlash;
- 3) tematik diqqat;
- 4) funkcionallik;
- 5) mantiqiy tuzilish;
- 6) mazmuni (axborot mazmuni);
- 7) samaradorlik (o‘rtacha davomiyligi taxminan 1,5 daqiqa);
- 8) pragmatizm (amaliy ahamiyatga ega ekanligi).

O‘quv rejasi asosida dastur senariysi tuziladi, unga muvofiq videokliplar ta’lim muassasasining telestudiyasida montaj qilinadi. Tahrirlash natijasida yaratilgan dastur foydalanuvchi uchun qulay interfeysga ega bo‘lishi kerak. Tegishli mashqlar tizimini ishlab chiqishda mavzuga oid yo‘nalish dasturini yaratish, uning bajarilishi o‘qituvchi tomonidan nazorat qilinadi, undan dars soatlarida ham, talabalarning mustaqil ishlarida ham foydalanishga imkon beradi.

XULOSA

Shunday qilib, davlat ta’lim standartlarining yangi darajasini joriy etish munosabati bilan ta’limda o‘quv jarayonini mustaqilligini ta’minlash dars samaradorligini oshirishda elektron ta’limning asosiy vositasi sifatida quyidagilar qo‘llash yuzasidan quyidagilar taklif qilindi: so‘zlarni intervalgacha takrorlash uchun onlayn platformalar Quizlet. Va Memrise, trening va moslashuvchan testlar, shuningdek, iSpring Suite vositasi va Google Docs onlayn ofisidan foydalangan holda yaratilgan dialog simulyatorlari. Ularning barchasi bepul versiyasiga ega bo‘lib, ularni sinab ko‘rish va ularning sifati haqida ongli qaror qabul qilish imkonini beradi. Yuqoridagi manbalardan foydalanish nafaqat yapon tili darsini “yangilash”, balki “Chet tili” fanida ko‘zda tutilgan barcha kompetensiyalarni to‘liq rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, e-Learning vositalaridan foydalanish talabalarga axborot bilan ishlashning turli usullarini o‘zlashtirish, chet tillarini o‘rganishda mustaqil ravishda qo‘llash va bilimlarni egallash qobiliyatini rivojlantirish imkonini beradi. Ular kognitiv muammolarni topish va hal qilish uchun rag‘batlantiruvchi rolni o‘ynashi, aloqa vositasi bo‘lishi, axborot resursi vazifasini bajarishi mumkin; birgalikda axborot texnologiyalari o‘quvchilarga o‘z-o‘zini rivojlantirish uchun cheksiz imkoniyatlar beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Larionova A.A. Elektron lingvodidaktika: yapon tili grammatikasida onlayn testning evristik imkoniyatlari [Elektron resurs] // Ta’lim texnologiyalari va jamiyat.

2016. V.19, 1-son. S.544-550 – URL: <https://readera.ru/jelektronnaja-lingvodidaktika-jevristicalieskie-vozmozhnosti-onlajn-testirovanija-14062675> - (kirish sanasi: 15.02.2019).

2. Lebedev S.V., Silaichev P.A. Federal davlat ta'lim standartlarini joriy etish uchun o'quv qo'llanmalarini ishlab chiqish va moslashtirish // Xalqaro ilmiy jurnal. 2013 yil. – 26-son. – C. 80-83.

3. Stavtseva I.V., Karmanova A.F. "Yapon tilining amaliy grammatikasini o'rgatish uchun onlayn yordamni ishlab chiqish" 2017,20